

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

80 | IANUARIE
2026

Festivalul Internațional de Colinde, Datini și Obiceiuri de Iarnă la Ucraineni:

33 de ani de continuitate și identitate culturală

Uniunea Ucrainenilor din România, prin Filiala Maramureș, a organizat duminică, 11 ianuarie 2026, la Sighetu Marmăției, cea de-a XXXIII-a ediție a Festivalului Internațional de Colinde, Datini și Obiceiuri de Iarnă la Ucraineni, unul dintre cele mai longevive, emblematice și reprezentative evenimente culturale ale comunității ucrainene din Maramureș și din țară. Manifestarea a reunit, ca în fiecare an, peste 500 de participanți-colindători, artiști, ansambluri folclorice, invitați și spectatori din toate județele în care trăiește compact comunitatea ucraineană, precum și din Ucraina.

Festivalul a debutat cu Sfânta Liturghie, oficiată la Biserica Greco-Catolică Ucraineană „Acoperământul Maicii Domnului” din Sighetu Marmăției de către părintele vicar Vasile Colopelnic, alături de un sobor de preoți, format din părinții Lucian Marusciac, Paul Almași și Lucian Hrenyuk, urmată de tradiționala paradă a grupurilor de colindători pe străzile municipiului, un moment de mare impact emoțional, care a adus în prim-plan costumele populare, colindele autentice și obiceiurile de iarnă, specifice diferitelor zone etnografice ucrainene. Programul a continuat cu deschiderea oficială și un concert extraordinar de colinde și obiceiuri de iarnă ucrainene. Un moment solemn de rugăciune a fost oficiat de părintele vicar greco-catolic ucrainean Vasile Colopelnic și părintele consilier Mihai Cobziuc, din cadrul Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

În cadrul evenimentului, au luat cuvântul președintele Filialei Maramureș a Uniunii Ucrainenilor din România, Miroslav Petrețchi, președintele Uniunii Ucrainenilor din România, deputatul Nicolae-Miroslav Petrețchi, E.S. Victor Micula, Ambasadorul României în Ucraina. Alături de aceștia, au adresat mesaje de susținere și apreciere Cristian-Augustin Niculescu-Țăgărlaș, senator în Parlamentul României, Amet Varol, Cristian Brian și Brigitta-Eva Zahoranski, deputați în Parlamentul României, Gabriel-Bogdan Ștețco, secretar de stat în cadrul Ministerului Economiei, Digitalizării, Antreprenoriatului și Turismului, precum și Petru Bledea, subsecretar de stat în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

De asemenea, au adresat mesaje publicului Florian Valeriu Sălăjeanu, prefectul județului Maramureș, Vlad Duruș, vicepreședinte al Consiliului Județean Maramureș, Krisztofer-Levente Orosz, viceprimarul municipiului Sighetu Marmăției, precum și reprezentanți ai sistemului educațional și ai administrației publice, între care Ioan Muntean, inspector școlar general adjunct al Inspectoratului Școlar Județean Maramureș.

Dimensiunea internațională a festivalului a fost subliniată de prezența invitaților din Ucraina, în mod special a doamnei Miroslava Lyvci, șefa Departamentului de Afaceri al Consiliului Regional Transcarpatia și deputat al Consiliului regional, care a evidențiat importanța cooperării culturale transfrontaliere și a păstrării identității ucrainene dincolo de granițe.

În cadrul festivității, cu prilejul aniversării a 35 de ani de la înființarea Uniunii Ucrainenilor din România, preșe-

dintele UUR, Nicolae-Miroslav Petrețchi, a oferit diplome și plachete aniversare oficialităților și partenerilor instituționali, în semn de apreciere pentru sprijinul constant, parteneriatul și prietenia manifestate față de comunitatea ucraineană din România.

În mesajul său, președintele Uniunii Ucrainenilor din România a subliniat rolul Festivalului Internațional de Colinde de la Sighetu Marmăției în păstrarea și perpetuarea identității culturale ucrainene, evidențiind importanța transmiterii tradițiilor, culturii și limbii către tinerele generații, precum și rolul esențial al implicării copiilor și tinerilor în viața culturală a comunității.

De asemenea, Nicolae-Miroslav Petrețchi a evidențiat importanța sprijinului instituțional și a mulțumit statului român pentru cadrul solid de protecție a minorităților naționale, care face posibilă organizarea unor astfel de manifestări culturale. Totodată, a reafirmat faptul că România rămâne un exemplu de bune practici în domeniul protecției și promovării drepturilor minorităților naționale.

Un moment deosebit al festivalului a fost premiera grupului Filialei Maramureș a UUR, format din membrii Comitetului filialei, angajații acesteia, președinții organizațiilor locale și reprezentanții Uniunii Ucrainenilor din România în administrațiile publice locale, care au adus pe scenă colindul autentic ucrainean „У Вифлеємі новина”.

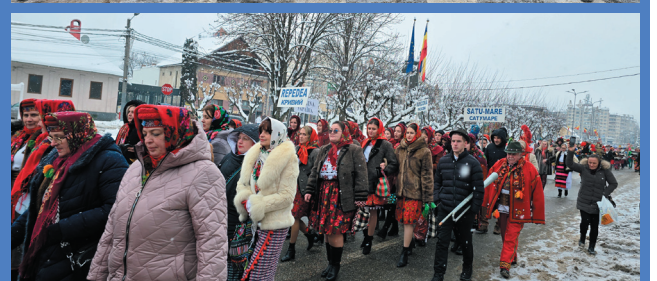
Pe parcursul serii, pe scenă au evoluat ansambluri și grupuri reprezentative din Maramureș, Suceava, Timiș, Caraș-Severin, Arad, Satu Mare, Cluj, Iași, Botoșani, Tulcea și București, precum și reprezentanți ai comunităților din regiunile Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Kiev și Cernăuți din Ucraina, aducând colinde autentice, datini și obiceiuri de iarnă specifice zonei lor.

Foarte apreciate de public au fost standurile cu bucate tradiționale ucrainene, amenajate de comunități din diferite regiuni ale României și din Ucraina, care au pus în valoare diversitatea gastronomică și culturală a etniei ucrainene.

Prin amploarea sa și prin mesajul profund pe care îl transmite, Festivalul Internațional de Colinde, Datini și Obiceiuri de Iarnă la Ucraineni reconfirmă, an de an, rolul esențial al Uniunii Ucrainenilor din România și al Filialei Maramureș în promovarea identității culturale ucrainene, a dialogului intercultural și a solidarității comunitare.

Totodată, festivalul reprezintă o autentică platformă de afirmare a tradițiilor de iarnă și de întărire a legăturilor dintre comunitățile ucrainene din România și cu cele din afara granițelor, consolidând statutul județului Maramureș ca un important centru al multiculturalismului din România. În contextul regional actual, această manifestare capătă și o puternică dimensiune de solidaritate, devenind un spațiu de întâlnire, continuitate și sprijin moral pentru întreaga comunitate ucraineană.

Fabian POPOVICI

Eveniment editorial / Volum apărut sub egida UUR

25 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA SPECIALIZĂRII LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ LA FACULTATEA DE LITERE – UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI DIN CLUJ-NAPOCA

Volum aniversar

Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca – Editura RCR Editorial, București, 2025, 581 p.

În urmă cu 25 de ani, visul unor dascăli dedicați educației și studiului limbii, literaturii și culturii ucrainene devenea realitate: se înființa, în cadrul Departamentului de limbi și literaturi slave (pe atunci, Catedra de filologie slavă), specializarea Limba și literatura ucraineană.

Privind diacronic și analizând cercetările cadrelor didactice universitare în urmă cu un secol, constatăm că înființarea, în anul universitar 1999–2000, a acestei specializări este desăvârșirea amplului proces început în urmă cu 80 de ani, când, în cadrul Facultății de Litere și Filosofie, una dintre instituțiile în jurul căreia ia naștere, în anul 1919, Universitatea românească din Cluj, a fost creată Catedra de filologie slavă. În cadrul acesteia, alături de limba și literatura rusă, se studiau și alte limbi slave precum slovacă, bulgară, cehă, polonă și ucraineană. Printre fondatorii Catedrei și cei care au contribuit la consolidarea școlii de lingvistică slavă prin cercetări în domeniul slavistici se numără iluștri profesori și cercetători precum Iosif Popovici, Theodor Capidan, Emil Petrovici, Ioan Pătruț, Ioan Teodor Stan, Marius Ilie Oros, Onufrie Vințeler, Alexe Bán.

Primele studii dedicate ucrainisticii au fost realizate la Cluj, începând cu a doua jumătate a anilor '30 ai secolului al XX-lea, când acad. Emil Petrovici, între anii 1936–1938, a efectuat câteva anchete dialectale slave (sârbești, bulgărești și ucrainene) pentru *Atlasul lingvistic român*. Pe baza acestui material, Ioan Pătruț publică, în 1957, prima monografie dialectală dedicată unui grai ucrainean din România, intitulată *Fonetica graiului huțul din valea Sucevei*. Au urmat alte cercetări, cu precădere dedicate toponimiei ucrainene și contactului lingvistic româno-ucrainean, materializate în volume, studii și articole, publicate de către: Eugen Janitsek, Dumitru Horvat, Sigismund Bodzei, Ștefan Vișovan și alții.

Lărgirea spectrului cercetărilor de ucrainistică și studiul sistematic al limbii, literaturii și culturii ucrainene începe odată cu înființarea în 1999–2000 a specializării Limba și literatura ucraineană la inițiativa conf. univ. dr. Ioan Semeniciu și cu susținerea deplină a prof. univ. dr. emerit Ioan Ardelean și a prof. univ. dr. Marius Ilie Oros (la acea vreme, șeful Catedrei de Filologie slavă, Facultatea de Litere, UBB) care, pe de o parte, au observat necesitatea de a pregăti cadre didactice care să predea limba și literatura ucraineană în mediul preuniversitar ca limbă maternă, iar, pe de altă parte, au conștientizat nevoia formării de specialiști atât în domeniul traductologiei, cât și în cel al cercetării limbii și literaturii ucrainene, pornind de la doi factori importanți: studiul limbii etnicilor ucraineni, al graiurilor vorbite în foarte multe regiuni ale României, și explorarea culturii și a literaturii unei țări vecine cu care poporul român are o istorie comună seculară.

Astfel, cu sprijinul autorităților în domeniu, al Ministerului Educației și Învățământului, când ministrul său de atunci, prof. univ. dr. Andrei Marga, emite Hotărârea de Guvern nr. 1181819/24 august 1999, și al Biroului Senatului Universității Babeș-Bolyai, care prin Hotărârea nr. 8887/25 august 1999 aprobă înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai, este înaintat către C.N.E.E.A. dosarul de acreditare, iar, în toamna anului 1999, este organizată admiterea la respectiva specializare, candidații fiind etnici ucraineni din Maramureș. Activitatea didactică și modul de finalizare a studiilor de licență de la această specializare s-a raportat la reglementările Universității Babeș-Bolyai privind desfășurarea activității didactice pentru studiile universitare de licență (conform înregistrării nr. 10.332/20.07.2004). La recomandarea Consiliului Profesorat al Facultății de Litere, s-a propus crearea ei în regim de A, cu un număr de 10 studenți într-un an de studii, specializarea având în completare o specializare B, la alegere din oferta educațională de atunci.

Ulterior, a urmat vizita C.N.E.E.A., autorizarea provizorie (cf. extrasului din procesul-verbal înregistrat la C.N.E.E.A. cu nr. 3315/19.06.2004), întocmirea *Raportului de evaluare* și a *Dosarului de acreditare*, care au fost realizate de autorul acestor rânduri.

De-a lungul celor 25 de ani de existență, oferta educațională a specializării a fost în concordanță cu specificul predării limbii și literaturii ucrainene de la alte centre universitare din România și Europa (fiind cuprinsă în strategia, adoptată de Universitatea Babeș-Bolyai și Facultatea de Litere, privind diversificarea ofertei academice, prin care au început să fie studiate limbi și culturi mai puțin cunoscute) și adaptată la cerințele pieței muncii, azi înscriindu-se în dezideratul și obiectivele Uniunii Europene privind integrarea comunitară.

Specializarea de Limbă și literatură ucraineană, ca parte a Domeniului limbă și literatură, funcționează în regim de specializare A, cu 9 locuri bugetate și 50 locuri cu taxă, în cadrul Departamentului de limbi și literaturi slave. În Planul de învățământ al specializării, sunt incluse discipline fundamentale, discipline de specialitate și discipline opționale, la alegere din oferta programului de licență. Structura planului de învățământ prevede o durată de

6 semestre (3 ani) a câte 14 săptămâni, cu 10 ore pe săptămână pentru specializarea A, 4 ore pentru trunchiul comun și 7 ore pentru specializarea B. Pentru încheierea studiilor de licență, studenții trebuie să obțină 180 de credite (30 de credite pe semestru), la care se adaugă 20 de credite pentru examenul și lucrarea de licență.

Astfel, în cadrul specializării, se predau următoarele cursuri și seminare de specialitate sau opționale: *Limba ucraineană contemporană – Fonetica*, *Limba ucraineană contemporană – Lexicologie*, *Limba ucraineană contemporană – Morfologie*, *Limba ucraineană contemporană – Sintaxă*, *Dialectologie ucraineană*, *Onomastică*, *Istoria limbii ucrainene*, *Relații lingvistice româno-ucrainene*, *Cultură și literatură ucraineană veche*, *Literatura ucraineană a secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea*, *Literatura ucraineană a secolului al XIX-lea*, *Literatura ucraineană a secolului al XX-lea și actuală*. Aceștia li se adaugă numeroase și diverse cursuri practice, precum: *Curs practic de fonetică*, *Analiză gramaticală*, *Gramatică și conversații*, *Conversații și traduceri*, *Conversații și referate literare*, *Analiză de text*, *Traduceri și retroversiuni* și cele de la *Trunchi comun* și de la *Specializarea B* (în funcție de alegerea candidatului): limba și literatura ucraineană poate fi studiată în combinație cu limba și literatura română/limba și literatura maghiară/ limbă și literatură modernă (engleză, franceză, germană, italiană, spaniolă, rusă, norvegiană, finlandeză, japoneză, chineză, coreeană, ebraică)/limba latină/limba greacă veche/literatura universală și comparată.

Colectivul specializării Limba și literatura ucraineană este format din doar trei membri: lector univ. dr. Mihaela Herbil, lector univ. dr. Cristina Silaghi și conf. univ. dr. Ioan Herbil. Pe lângă activitatea didactică pe care aceștia o desfășoară în cadrul orelor de limbă și literatură ucraineană, cele trei cadre didactice s-au făcut remarcate și în următoarele domenii ale cercetării filologice: cultură și literatură ucraineană veche, clasică și modernă, contacte lingvistice româno-ucrainene, dialectologie ucraineană, onomastică, istoria limbii ucrainene, realizând, totodată, și numeroase traduceri din literatura ucraineană. Astfel, de-a lungul timpului, au publicat sute de articole în diverse reviste de specialitate internaționale și naționale, în volume ale simpozioanelor și conferințelor internaționale, în volume omagiale, ca de exemplu: „Dacoromania” (Cluj-Napoca), „Romanoslavica” (București), „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Philologia” (Cluj-Napoca), „Наукoвий Вісник Ужгородського університету” (Ujhorod, Ucraina), „Relații româno-ucrainene. Istorie și contemporaneitate” (Satu Mare) „Dialogul slaviștilor la începutul secolului al XXI-lea” (Cluj-Napoca), „Studii de limbă, literatură și metodică” (Cluj-Napoca), „Literature, Discourse and Multicultural Dialogue” (Târgu Mureș), „Communication, Context, Interdisciplinarity” (Târgu Mureș), „Identities in Metamorphosis. Literature, Discourse and Multicultural Dialogue” (Târgu Mureș), „Caietele Conferinței Internaționale «Ucrainenii din România – istorie, contemporaneitate și perspective»” (București), „Globalization and Intercultural Dialogue: Multidisciplinary Perspectives” (Târgu Mureș), „Наш голос” (București), „Ecouri ucrainene” (București), „Curierul ucrainean” (București) etc.

La tomurile amintite în volumul omagial al specializării din anul 2020 (Mihaela Herbil, Ioan Herbil, *Ghid de conversație româno-ucrainean*, 2012; Ioan Herbil, *Studii de dialectologie și toponimie ucraineană din România*, 2018; Myhailo Kotiubynskyi, *Intermezzo*, în trad. Mihaelei Herbil, 2018; Ioan Herbil, *Antroponimie oficială la ucrainenii maramureșeni*, 2019; Ioan Herbil, *Substantivul și adjectivul în limba ucraineană contemporană*, 2019), începând cu anul 2021 au apărut, ca de altfel și cele precedente, cu sprijinul financiar al UUR: Ivan Neciu-Levytskyi, *Conceptia despre lume a poporului ucrainean. Schiță de mitologie ucraineană*, în trad. Cristinei Silaghi și a Mihaelei Herbil, 2022; *Усякі, різні, розмаїмі. Казки й оповідання румунських письменників (În fel de fel de fețe. Povești și povestiri ale scriitorilor români)*, în trad. Irynei Moisei, Lyudmylei Dorosh și Mihaelei Herbil, 2022; *Pagini de literatură ucraineană*, în trad. Mihaelei Herbil, Cristinei Silaghi, Ioan Herbil, Jessică Bilcec, 2024.

De asemenea, preocuparea științifică a continuat cu activitatea redacțională, membrii colectivului specializării redactând o serie de volume pe diferite teme, dintre care amintim: *Două decenii de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere – Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca (volum aniversar)*, 2020 (editori: Mihaela Herbil, Ioan Herbil); Halyna Tarasiuc, *Dama ultimului cavaler*, trad. de Corneliu Irod, Maria Hoșciuc, Mihai Hafia Traista, 2020 (Mihaela Herbil); Микола Лаурук, *Доповіді, статті, проповіді (Cuvântări, articole, predici)*, 2020 (Ioan Herbil); Iurii Lucan, *Терези (Balanța)*, 2020 (Mihaela Herbil); І.А. Дубовіч, Х.Р. Васи́лишин, *Екологічне страхування: теорія і практика – Монографія (Asigurarea ecologică: teorie și practică – Monografie)*,

2021 (Ioan Herbil); Iurii Lukan, *Не тяжко крука вбиту (Nu este greu să omori un corb)*, 2021 (Mihaela Herbil); Iurii Lukan, *Банальні ночі (Nopti banale)*, 2021 (Mihaela Herbil); Victor Hrihorciuc, *Cu ucrainenii înspre și dinspre Iași: publicistică: 2011-2021*, 2021 (Ioan Herbil); *Українська традиційна кухня: сьогодні і колись (Bucătăria tradițională ucraineană: azi și odinioară)*, vol. I, Ediție bilingvă, antologator, Olha Senyshyn, traducere de Olha Senyshyn și Lyudmyla Dorosh, 2022 (Mihaela Herbil); Ірина Мойсей, *По той бик веселки. Казки й оповідання для дітей (Dincolo de curcubeu. Povești și povestiri pentru copii)*, 2022 (Mihaela Herbil); Corneliu Irod, *Sveato (Sărbătoarea): Dușmanul dușmanului meu*, vol. IV, 2022 (Mihaela Herbil); *Українська традиційна кухня: сьогодні і колись (Bucătăria tradițională ucraineană: azi și odinioară)*, vol. II, Ediție bilingvă, antologator, Olha Senyshyn, traducere de Olha Senyshyn și Lyudmyla Dorosh, 2023 (Mihaela Herbil); Mihai Voloșciuc, *Сміховинки (Poezii umoristice)*, 2023 (Mihaela Herbil); Ioan Iurcea, *File de ucrainism și credință*, 2024 (Ioan Herbil); *50 de povești ucrainene*, trad. de Corneliu Irod, 2024 (Mihaela Herbil).

Cercetările din domeniul ucrainisticii au fost diseminate și în rândul studenților specializării, ceea ce a trezit în ei interesul pentru studierea mai aprofundată a numeroaselor teme de ucrainistică, aceștia susținând un număr mare de lucrări de diplomă din următoarele domenii: lingvistică, literatură și cultură, antropologie, traductologie, metoda predării limbii ucrainene. Pe parcursul anilor de studiu, un număr însemnat dintre studenții specializării au luat parte la sesiunile științifice ale studenților organizate de Facultatea de Litere, la care câștigătorii au fost premiați cu volume editate de Uniunea Ucrainenilor din România.

Totodată, membrii colectivului de la specializarea Limba și literatura ucraineană organizează în parteneriat și cu sprijinul financiar al Uniunii *Concursul de creație literară și inițiere în cercetarea științifică* (ajuns la cea de a III-a ediție). Evenimentul este organizat cu prilejul „Zilei Limbii Ucrainene”, care se celebrează anual la data de 9 noiembrie, zi instituită, la 14 iulie 2018, prin Legea 213, de Camera Deputaților din România, la inițiativa legislativă a deputatului Nicolae-Miroslav Petrețchi, reprezentantul minorității ucrainene în Parlamentul României.

Intensificarea colaborării specializării cu Uniunea Ucrainenilor din România s-a materializat prin organizarea în parteneriat a numeroaselor și diverselor evenimente științifico-culturale. Astfel, în cei 14 ani de colaborare cu UUR, am organizat sau am fost membri în colective organizaționale a 11 simpozioane internaționale, majoritatea dintre ele realizate la Cluj-Napoca (comunicările prezentate fiind publicate în volume editate cu sprijinul financiar al UUR), și a peste 90 de simpozioane naționale și internaționale, evenimente științifico-culturale, dedicate diferitelor personalități ale culturii, literaturii și istoriei ucrainene (Taras H. Șevcenko, Ivan Franko, Ivan Kotlearevskyi, Lesea Ukrainka, Myhayilo Koțubynskyi, Vasyl S. Stefanyk, Marko Vovciok, Oleksandr P. Dovjenko, Olha Iu. Kobyleanska, Bohdan S. Lepkyi, Boris D. Hrinchenko, Evhen Hrebinka, Hryhorii Skovoroda, Hryhorii Kvitka-Osnoveanenko, Iurii I. Ianovskyi, Ivan Neciui-Levyțkyi, Maksym T. Rylskyi, Mykola H. Kuliș, Mykola Hvyliovyi, Mykola K. Zerov, Olesi T. Honcear, Panas Myrnyi, Panteleimon O. Kuliș, Pavlo H. Tychyna, Petro Hulak-Artemovskyy; Volodymyr Sveatoslavyci, Volodymyr Monomah, Danylo Halyțkyi Romanovyci, Ivan Mazepa, Bohdan Hmelnyțkyi) sau mai multor evenimente proprii ucrainenilor și românilor: „Sărbătorile de iarnă pe stil vechi la ucraineni: Crăciunul, Anul Nou și Boboteaza”; „Ziua Internațională a Limbii Materne”; „1030 de ani de la creștinarea Rusiei-Kievene de către Volodymyr Sveatoslavyci”; „9 Noiembrie – Ziua Limbii Ucrainene în România”; «3 історії десятилітнього військового спротиву України» („Un deceniu de rezistență militară a Ucrainei: La doi ani de la declanșarea invaziei Federației Ruse în Ucraina”); „1010 ani de la punerea pietrei de temelie a Catedralei Sfânta

Sofia din Kiev”; „Holodomor – 90 de ani”; „1 Decembrie – Ziua Națională a României”; „Noi nu o să uităm! – 3 ani de război în Ucraina” și altele.

La ceas aniversar, ne exprimăm întreaga recunoștință față de cei care, de-a lungul unui sfert de veac, au contribuit la desfășurarea în condiții excelente atât a procesului educațional propriu-zis, cât și a evenimentelor științifico-culturale organizate de specializarea noastră.

Mai întâi, adresăm mulțumiri conducerii Universității Babeș–Bolyai, Facultății de Litere și membrilor Departamentului de limbi și literaturi slave – Katalin Balázs, Sanda Misirianțu, Diana Tetean, Judit Bartalis – pentru susținerea materială și morală, pe care ni le-au oferit în organizarea și desfășurarea evenimentelor științifico-culturale pe parcursul celor 25 de ani.

Ne exprimăm întreaga noastră gratitudine față de Uniunea Ucrainenilor din România, față de membrii Consiliului și ai Prezidiului și față de președintele Uniunii, deputatul Nicolae-Miroslav Petrețchi, care au susținut activitatea noastră necondiționat, asigurând întreg sprijinul financiar necesar organizării și desfășurării în cele mai bune condiții a evenimentelor derulate în parteneriat cu UUR.

Suntem profund recunoscători colegilor din Ucraina, care fie au predat la specializarea noastră – conf. univ. dr. Mihailo Kondor de la Universitatea Națională din Ujhorod și conf. univ. dr. Svitlana Kiriliuk de la Universitatea „Yurii Fedkovyci” din Cernăuți –, fie ne-au făcut cinstea de a fi referenții volumelor „Dialogul slaviștilor la începutul secolului al XXI-lea” (editori: Katalin Balázs și Ioan Herbil) și „Două decenii de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere – Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca (volum aniversar)”, 2020 (editori: Mihaela Herbil, Ioan Herbil) – prof. univ. dr. Liudmyla Tkach, Universitatea „Yurii Fedkovyci” din Cernăuți, Ucraina, prof. univ. dr. habil. Volodymyr Antofiychuk, Universitatea „Yurii Fedkovyci” din Cernăuți, Ucraina, prof. univ. dr. habil. Serhii Luchkanyn, Institutul de Filologie a Universității Naționale „Taras Șevcenko”, Kiev, Ucraina.

Adresăm cele mai calde mulțumiri Domnului conf. univ. dr. Dorin-Ioan Chira, care a sprijinit specializarea Limba și literatura ucraineană de la UBB (în calitatea de prodecan al Facultății de Litere – UBB, între 2012–2020), fiind atât referent, cât și autorul articolului (publicat în volumul sus-menționat) despre specializarea noastră, în particular, și despre comunitatea ucraineană, în general.

Apreciem gestul și efortul colegilor care au publicat în acest volum, cadre universitare și cercetători din Ucraina (Berehove, Cerkasy, Cernăuți, Harkiv, Jytomyr, Kamianetș-Podilskyi, Kiev, Lviv, Mykolaiv, Pereiaslav, Ternopil, Ujhorod, Vinnyțea), Ungaria (Nyíregyháza) și România (Suceava, Cluj-Napoca), fără contribuția cărora acest volum nu ar fi văzut lumina tiparului.

Un gând nobil și mulțumirile noastre se îndreaptă către Domnul Decan al Facultății de Litere, conf. univ. dr. Rareș Moldovan, și către Domnul Președinte al Uniunii Ucrainenilor din România, Deputat în Parlamentul României, Nicolae Miroslav Petrețchi, pentru cuvintele de salut adresate cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană și a publicării acestui volum aniversar.

Ne bucurăm de apariția acestui substanțial volum de studii, articole și recenzii, unic în peisajul academic din România, convinși fiind că reprezintă o contribuție majoră în domeniul ucrainisticii și în diseminarea limbii, literaturii și culturii ucrainene în România, și că specializarea Limba și literatura ucraineană de la Facultatea de Litere s-a încadrat perfect în profilul academic al Universității Babeș–Bolyai, îmbogățind-o cu contribuții științifice și culturale valoroase.

*Directorul Departamentului de limbi și literaturi slave,
Conf. univ. dr. Ioan HERBIL*

Saveta VĂRĂREANU

SUFLET DE ORFAN

Ca bulgărele de zăpadă

Pentru mine vacanțele, zilele de sărbătoare și duminicile au fost zilele cele mai grele, pentru că trebuia să stau în cămin (chiar și la facultate) și să-mi caut ocupație. Vacanțele de iarnă le petreceam, când era cazul, la internat, drumul de nouă kilometri de la gara Dărmănești până la Greața fiind greu de străbătut pe jos.

Așa s-a întâmplat în vacanța de iarnă, când eram în clasa a opta: neavând cum și unde să-mi petrec cele două săptămâni de vacanță, am preferat să mă internez la ORL și să-mi scot amigdalele care mă supărau de ceva timp.

Orelistul, un om în floarea vârstei, avea un student practicant, probabil, pentru că am înțeles din discuțiile lor că nu mai operase până la mine.

Am fost adus în sala de operație, mi s-a arătat scaunul pe care să mă așez și...

– Faci după cum ți-am explicat.

– Da, domnule doctor.

Orelistul și-a pus paltonul cel elegant, și-a luat servieta și a plecat fluierând satisfăcut că poate ajunge mai devreme acasă.

După anestezie a urmat hăcuirea. Tânărul tăia, pișca, trăgea, înjura când tușeam și-l împrășcam cu sânge. Îmi ținea genunchii între genunchii lui și, când tușeam, își strângea atât de tare genunchii, încât credeam că mi-i zdrobește pe ai mei:

– Nu mai tuși atâta, vițico! Mă umpli de sânge!

Nu știu cât a durat hăcuirea, dar m-am pomenit în salonul acela uriaș, plin de sânge pe cămașă, înconjurată de femeile și copiii care mai rămăseseră în spital înainte de sărbători.

A doua zi orelistul m-a consultat, a făcut un *hm* interesant și dus a fost.

Cât am stat în spital am asistat la multe vizite pe care le primeau celelalte bolnave: mame grijulii și iubitoare, surori, frați ori soți, toți își arătau compasiunea, îngrijorarea sau bucuria pentru evoluția celor dragi. Eu eram un spectator nepăsător și insensibil chiar și la propriile suferințe. Toate gemetele, văicărelile și dezmiardările celor din salon cu mine mi se păreau maimuțări și mofturi pe care le detestam.

Nu mă simțeam însă rău, nu invidiam pe nimeni, nu așteptam pe nimeni, pentru că așa era normal pentru mine. Nu-mi era poftă de nimic din ce primeau bolnavele, pentru că îmi reprimasem demult poftele.

Țin minte că cineva mi-a dat o bucățică de prăjitură cu nucă, dar o femeie a strigat:

– Nu-i da din cea cu nucă. Fata este proaspăt operată și va avea dureri!

Eu apucasem totuși să bag în gură prăjitura și numai eu știu ce dureri am tras. Eram albă, albă la față, iar miile de pistruii îmi dădeau o alură nepământească. Le auzeam pe femei vorbind despre mine:

– Eu cred că-i evreică, vezi ce pistruiată este?

– Și roșcată, ca evreicele.

– Parcă-i floarea *bulgăre de zăpadă*.

– Nu se simte deloc bine, e tare slabă; oare ce mănâncă la cămin?

– Nu știu, dar nu-mi place nici mie cum arată. Chiar pare un bulgăre de zăpadă, sărăcuța.

Mă simțeam umilită de mila lor și mă gândeam la colegile mele evreice care nu toate erau pistruiate, nu toate erau roșcate, cu atât mai mult, nu semănau cu niciun fel de floare. Erau pur și simplu copii ca toți copiii. În ce privește mâncarea, știam că există și alte mâncăruri decât cele de la cămin.

Retrăind acele clipe, mă gândesc la părinții de azi și de totdeauna care tremură pentru sănătatea propriilor copii, care caută medici renumiți pentru operația lor, care nu precupețesc nimic spre binele odraslelor lor. De mine nu i-a păsat nimănui și... am supraviețuit, pentru că pe mine m-a ocrotit mama cu rugile ei către Atotputernicul, ca studentul acela neexperimentat să nu mă nenorocească pentru toată viața. Da, **MAMA**, Îngerul meu Păzitor.

recenzie

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

de Pavlo Pravyi în traducerea lui Corneliu Irod

Într-o epocă marcată de relativism istoric și de o revalorizare adesea cinică a trecutului totalitar, volumul *Istoria secretă a Uniunii Sovietice*, semnat de Pavlo Pravyi, se impune ca o lucrare de forță atât prin angajamentul său moral, cât și prin capacitatea de a articula lucid și nemilos o critică a unuia dintre cele mai sinistre regimuri politice ale secolului al XX-lea. Fără a căuta echidistanța plată sau echilibrul diplomatic al studiilor academice convenționale, autorul propune o perspectivă frontală, nefiltrată de corectitudinea politică sau de mitologiile nostalgice încă active în spațiul postsovietic. Este o lucrare deopotrivă jurnalistică, istorică și confesivă, dar, mai presus de toate, este un exercițiu de demnitate intelectuală.

Volumul nu își propune să fie o istorie sistematică în sensul tradițional al termenului. Nu urmează firul cronologic, nu se bazează exclusiv pe arhive sau surse primare, nu oferă o sinteză de tip manual. În schimb, oferă o narațiune densă, fragmentară și totodată coerentă, în care autorul încearcă să restituie nu doar evenimentele și structurile de putere ale Uniunii Sovietice, ci mai ales atmosfera, mentalitatea, frica, tăcerea și dezumanizarea care au constituit materia vie a existenței sub regim totalitar. Este o istorie dinăuntru, scrisă nu de un istoric profesionist, ci de un martor lucid, angajat și revoltat. Tocmai această poziționare oferă lucrării o intensitate deosebită și o valoare documentară aparte.

Pravyi nu se oprește la nivelul crimei instituționalizate. El merge mai departe, propunând o analiză a modului în care frica, minciuna și obediența s-au infiltrat în conștiința individuală, în relațiile dintre oameni, în felul în care se gândește, se simte și se trăiește. Regimul sovietic nu a fost doar o dictatură a statului asupra cetățeanului, ci și un proces de metamorfozare a ființei umane într-un instrument al propriului control. În acest sens, autorul aduce o contribuție importantă la înțelegerea mecanismelor psihologice ale totalitarismului, mergând dincolo de simpla descriere a aparatelor represive și a ideologiei oficiale.

În centrul acestei analize se află ideea că Uniunea Sovietică nu a fost un accident istoric, o simplă deviere de la cursul firesc al modernității, ci o construcție deliberată, coerentă în logica sa internă, menită să elimine orice formă de autonomie personală și să reducă individul la o funcție în cadrul unui aparat impersonal. Această viziune radicală amintește de interpretările unor autori precum Alain Besançon sau Stéphane Courtois, dar este exprimată aici într-un registru mai visceral, în care polemica se îmbină cu mărturia, iar judecata morală este indisolubil legată de experiență.

Unul dintre cele mai importante merite ale volumului constă în demitizarea sistematică a miturilor sovietice, care continuă să circule, uneori chiar în spațiul academic occidental. Mitul egalității sociale este demontat prin arătarea privilegiilor nomenclaturii și a apartheidului tacit între centrele urbane și zonele rurale. Mitul internaționalismului și al fraternității dintre popoare este demascat ca un paravan pentru o politică agresivă de rusificare și de suprimare a identităților naționale. Mitul progresului industrial este pus sub semnul întrebării prin

evocarea costurilor umane imense, a muncii forțate și a distrugerii ecologice ireversibile. Mitul „omului nou” se dovedește a fi o fantasmă utopică, transformată în practică într-un mecanism de dresaj ideologic și de mutilare psihică.

Din paginile cărții răzbate constant ideea că tăcerea nu a fost o simplă reacție la frică, ci o condiție de existență. Autorul vorbește despre o cultură a tăcerii instituționalizate, în care exprimarea sinceră devenise periculoasă nu doar în spațiul public, ci și în cel intim. Familia, școala, locul de muncă – toate erau spații contaminate de posibilitatea delațiunii, iar limbajul însuși fusese golit de sens și umplut cu formule prefabricate. În acest sens, Pravyi se alătură unei serii de gânditori est-europeni care au insistat asupra dimensiunii ontologice a dictaturii: nu doar controlul asupra corpului și asupra comportamentului, ci și asupra limbajului, memoriei și afectivității.

Textul evită, cu bună știință, tentația reconcilierii. Nu găsim în el apeluri la „înțelegerea contextului” sau la „complexitatea istorică” care să ateste echilibrul metodologic. Dimpotrivă, lucrarea este pătrunsă de o mânie morală, de o tristețe tăioasă și de o luciditate necruțătoare. Dar tocmai această lipsă de neutralitate o face autentică și necesară. În fața unui rău sistemic, în fața unei structuri de opresiune care a distrus milioane de vieți, autorul refuză să joace rolul observatorului distant. El scrie cu convingerea că uitarea este o formă de complicitate, iar amnistia memoriei – o trădare.

Este de remarcat, în acest context, modul în care autorul analizează complicitatea colectivă. Nu se limitează la denunțarea tortionarilor, ci pune în discuție și colaborarea pasivă, tăcerea, adaptarea, micile compromisuri cotidiene care, în timp, au devenit normalitate. Această abordare amintește de reflecțiile lui Hannah Arendt despre „banalitatea răului”, dar are o notă distinct est-europeană, în care tragismul nu este sublimat în concepte, ci exprimat direct, fără înflorituri. Pravyi nu caută vinovați individuali, ci explică modul în care sistemul a făcut din supraviețuire o condiție a colaborării și din minciună, un reflex de autoapărare.

În ceea ce privește forma, textul este dens, cu fraze lungi, incantații retorice și o tonalitate gravă, uneori aproape profetică. Nu este un text ușor, dar este unul necesar. Nu oferă alinare, ci provoacă. Nu explică, ci tulbură. Tocmai în această opțiune stilistică stă forța sa: cititorul nu este lăsat să rămână neutru, ci este chemat să participe, să judece, să se enfurie, să-și amintească.

Actualitatea cărții este evidentă. Într-un moment în care simbolurile sovietice sunt reabilitate de propaganda oficială a Federației Ruse, în care foști lideri KGB devin președinți de stat, iar limbajul ideologic al trecutului revine sub forme noi, dar la fel de periculoase, *Istoria secretă a Uniunii Sovietice* capătă o dimensiune urgentă. Nu este doar o rememorare, ci un avertisment. Ne amintește că regimurile totalitare nu dispar pur și simplu, ci lasă în urmă structuri mentale, reflexe sociale, traume nespuse și elite corupte care pot oricând reactiva logica opresiunii.

A citi această carte înseamnă a accepta o formă de responsabilitate. Înseamnă a privi în față un trecut care nu este complet trecut și a refuza confortul uitării. Într-un spațiu public saturat de relativism, de estetizări ale răului și de romantisme retrograde, lucrarea lui Pavlo Pravyi este un strigăt. Un strigăt lucid, articulat, documentat, dar, mai ales, profund uman.

Lumina care răzbate prin betonul tăcerii sovietice nu este o lumină blândă. Este o lumină aspră, care nu mângâie, ci arde. Dar tocmai în această ardere se află adevărul, iar în adevăr – începutul vindecării.

Pavlo Ivanovyci Bondarenko (pseudonim literar: Pavlo Pravyi) s-a născut în ziua de 11 iulie 1970, în regiunea Belgorod, URSS și a trecut în eternitate în ziua de 5 octombrie 2024, în Zviahel, Ucraina, a fost un scriitor ucrainean, jurnalist și blogger, autor a 14 cărți, laureat al premiului editurii „Smoloskyp”. Cunoscut ca popularizator al istoriei, a activat în genurile publicisticii istorice și thrillerului mistic.

S-a născut în Slobojașcina, iar când avea vârsta de 8 luni, familia lui s-a mutat în orașul Torețk din Donbas. În perioada 1988–1990 a efectuat serviciul militar în zone fierbinți ale URSS (Nagorno-Karabagh, Nahicevan, Armenia). După lăsarea la vatră, a lucrat la o mină și apoi, în 1996, a absolvit Facultatea de Istorie a Universității Naționale „Taras Șevcenko” din Luhansk.

A locuit în Luhansk până la ocuparea orașului de către forțele rusești. Ulterior s-a mutat la Zviahel, unde a fost redactor și redactor-șef adjunct la ziarul local „Ceas Polissia”. A decedat pe 5 octombrie 2024, lăsând în urma sa o moștenire literară și publicistică importantă.

Printre cele mai cunoscute lucrări se numără: „Sviatoslav, kagan al rușilor”, „Eroi de carton”, „Istoria secretă a Moscoviei”, „Istoria secretă a Uniunii Sovietice”, precum și thrillerurile mistice „Ora împărtășaniei negre” și „Umbra lui Lucifer”.

În 2001 a primit Premiul II al editurii „Smoloskyp” pentru romanul „Ora împărtășaniei negre”.

Traducătorul acestui volum, Corneliu Irod, după cum am spus-o de multe ori, nu este un simplu traductor pe ogorul literaturii (atât române, cât și ucrainene), nu este un simplu pâlmaș al condeiului, cum îl denumeste bunul său prieten, renumitul jurnalist și scriitor Ion Andreiță, ci este un boier, un stăpân al literaturii, un aristocrat al condeiului. Este un poet de o sensibilitate acută, un prozator de înalt rafinament, un traducător de excepție, cu o activitate literară de peste o jumătate de veac.

În afară de creațiile sale proprii, Corneliu Irod a creat o adevărată punte între literatura ucraineană și cea română prin traducerile sale, precum cartea de povești a lui Ivan Franko *Pe când animalele vorbeau*, *Viața lui Taras Șevcenko* – două volume, scrise de Pavel Zaitsev, *Vulpoiul Mykyta* al aceluiași Ivan Franko, *Jurnalul* lui Taras Șevcenko, volumul de povestiri al lui Hryhir Tiutiunyk ș.a., iar acum, *Istoria secretă a Uniunii Sovietice*, volum scris de Pavlo Pravyi

Aducerea pe scena literară din România a unor autori precum Ivan Franko, Taras Șevcenko sau Hryhir Tiutiunyk stabilește o relație între doi parteneri, între două culturi. Iar traducătorul are poziția de mediator, și are complicata și complexa misiune de a transmite și înlesni trecerea mesajului dintr-un cod lingvistic în altul. Ni se pare foarte potrivită aici metafora folosită de Franz Rosenzweig și preluată mai apoi de foarte mulți teoreticieni și practicieni în ale traducerii: „a traduce înseamnă să fii slugă la doi stăpâni...”

Mihai Hafia TRAISTA

Eveniment • Eveniment • Eveniment • Eveniment • Eveniment

Uniunea Ucrainenilor din România – Filiala Cluj, în parteneriat cu specializarea Limba și literatura ucraineană din cadrul Facultății de Litere a UBB, a încheiat anul 2025 printr-un eveniment cultural-științific dedicat unei personalități istorice marcante – **„430 de ani de la nașterea hatmanului Bohdan Hmelnyțkyi”**, organizat în data de 6 decembrie. În deschiderea evenimentului, au răsunat imnurile de stat ale României și Ucrainei, după care președintele filialei clujene, conf. univ. dr. Ioan Herbil, a trecut în revistă momentele manifestă-

rii. Primul care a deschis seria de comunicări a fost Ivan Păpariga, student în anul I la masteratul de Studii culturale irlandeze, cu prezentarea intitulată „Bohdan Hmelnyțkyi – om politic și diplomat remarcabil”, în care a relevat aspecte importante ale carierei sale diplomatice și militare, omul de stat ucrainean afirmându-și personalitatea în armată, administrație, finanțe, economie și cultură. Cea de-a doua comunicare, «Богдан Хмельницький – одна з яскравих постатей української історії» i-a aparținut Anastasiei Fedurean, studentă în anul III la specializarea ucraineană-japoneză, care a vorbit publicului prezent despre provocările și deciziile vitale pe care hatmanul a trebuit să le ia, pentru a apăra și consolida statul ucrainean, în

timp ce doamnele Olena Ponomarenko și Tetiana Zaharova au prezentat câteva fapte mai puțin cunoscute și mituri care învâluie personalitatea hatmanului. A urmat vizionarea unui film documentar despre viața și activitatea lui Bohdan Hmelnyțkyi, după care doamna Olha Senyshyn, jurnalist și redactor al revistei «Дзвоник», a pregătit un moment poetic emoționant, cu participarea doamnelor Olha Pavliuk și Alefina Kryvko, care au recitat poezii dedicate hatmanului. Pentru a ilustra activitatea editorială deosebit de bogată și variată a

Uniunii Ucrainenilor din România, lect. dr. Mihaela Herbil a prezentat cartea „Istoria secretă a Uniunii Sovietice” de Pavlo Pravyi, în traducerea lui Corneliu Irod, scriitor, publicist și traducător ucrainean din România, apărută în 2025 cu sprijinul financiar al UUR. În încheierea acțiunii, tot cu participarea de excepție a oaspeților din Ucraina, în sala D. Popovici au răsunat binecunoscutele colinde: «Добрий вечір тобі, пане господарю», «Нова радість стала», «Небо і земля» (cea din urmă, bilingv) în interpretarea grupului vocal «Мальвочки» format din: Natalia Lohvyn, Halyna Kotova, Diana Milovidova, Svitlana Tutkevych, iar, la acordeon, Albul Volodymyr.

Sursa: www.uur.ro

Maryna SMILIANEȚ

CIORBA

REȚETĂ DE SUPRAVIEȚUIRE

Rețeta nr. 3. „Ciorbă de Cernihiv”

Personaje:

Nadia Iuhymivna – 85 de ani

Tiapa – câinele ei

La începutul lui martie

Câinele Tiapa doarme pe covoraș, lângă ușa. Nadia Iuhymivna intră în casă, se apropie de masă, scoate din traistă un curcan mort și începe să-l jumulească. Tiapa urmărește atent această operațiune, încearcă din când în când s-o ajute, dar bătrâna îl alungă.

Nadia: Uite, mă gândesc că ce bine e că Stepan Iakovyci al meu n-a apucat timpurile astea... El își amintea mereu de războiul celălalt... Visa adesea că fuge din lagăr și tot fuge, dar nu reușește să evadeze... Ce bine că n-a trăit până acum... Bietul meu Stepan Iakovyci... Ce le-ar fi spus el acum ăstora? Nu știa să tacă din gură. L-ar fi împușcat imediat... Așa că și tu, Tiapa, nu mai lătra. M-am rugat în genunchi, ca să te scap... Asta îmi lipsea la bătrânețile mele? Să te milogești pentru un amărât de câine... Lua-te-ar naiba, Tiapa...

Nadia Iuhymivna vorbește cu Tiapa. Iar Tiapa vorbește tot timpul cu spectatorii din sală.

Tiapa: Stepan Iakovyci mă numea Hercule. Era un moș deștept, lucra la bibliotecă, citea cărți, dezlega cuvinte încrucișate. Nadia Iuhymivna, soția lui, e mai simplă. Dar are caracter. După moartea lui Iakovyci, n-a stat mult pe gânduri și m-a numit Tiapa. La început, eu nu răspundeam, când mă chema așa și mârâiam, atunci ea mă stropea cu apă. Așa că m-am obișnuit cu numele de Tiapa. Dacă-mi zice ea Tiapa, fie și Tiapa. Dar îmi mai spune și Javră... Cum o fi Tiapa, dar măcar e un nume. Să n-o judecați greșit. Ea mă iubește. M-am convins de asta la începutul războiului.

Nadia: Da' iote, Tiapa, ce noroc a dat azi peste tine. Uite un curcan grozav. A trebuit să aștept trei ore, până și-a dat duhul.

Tiapa: Noi chiar că avem noroc. Nu departe de noi e o fermă de curcani. Hrana nu ajunge pentru toți curcanii... Pier de foame. Așa că în dreptul fermei oamenii stau la coadă și așteaptă până moare vreun curcan. Când cade, i-l aruncă celui care e primul la rând... Deocamdată, oamenii încă nu mănâncă curcani morți. Îs numai pentru noi, pentru câini...

Nadia: Cât timp am așteptat să-mi vină rândul să iau un curcan mort pentru tine, vecinii mi-au cumpărat și mie carne... Oamenii din satul nostru îs cumsecade. Io credeam că, dacă dă necazul peste noi, oamenii o să ajungă să se mănânce unul pe altul, da' ei, după cum se vede treaba, îs cumsecade. Merg io pe uliță și oamenii mă întrebă, dacă nu am nevoie de ceva... Io zic că n-am nevoie. Că acum toți au nevoie. Taică-miu povestea că în celălalt război noi am scăpat, pentru că el prindea cârțițe... Așa că mâncam cârțițe. Iar acum, după ce s-or termina curcanii, ai să prinzi cârțițe și tu, Tiapa – și pentru mine, și pentru tine.

Tiapa: Mai bine să nu apucăm așa ceva...

Nadia: De s-ar desprimăvâra mai repede. Să înverzească și să înflorească totul. Poate ne-ar fi mai ușor. Mama povestea că în timpul Holodomorului mâncau și păpădie, și ciulini, și brândușe, și urzici, și frunze de tei, și floare de salcâm, măcriș, in, lobodă... Tot ce se putea mânca... Când e așa o foamete, nu mai alegi... Toate astea ni le-a aranjat „conducătorul popoarelor”, Stalin. Cum zicea răposatul meu Stepan Iakovyci: ucrainenii îs un popor care ar supraviețui în orice condiții... Și cum au încercat să ne distrugă... Dar cât poți răbda? Cât?

Tiapa: Nu vreau să mănânc flori de salcâm.

Nadia: Se zice că-i mai bine să nu te duci să primești ajutoare... Cine s-a dus nu s-a mai întors.

Tiapa: Pe străini eu îi simt de la distanță... I-am simțit cu câteva zile înainte. Nu știu cum să explic asta. Pământul se zguduia... Pentru prima dată în viața mea mi-a pierit pofta de mâncare. Aș fi vrut ca Nadia Iuhymivna să înțeleagă că străinii sunt aproape. Deși cred că și oamenii simt destul de bine acest lucru, dar pur și simplu nu vor să dea crezare celor ce simt... Iată că unii au înțeles că trebuie să plece... Vecinii noștri, familia Bajan, când erau de-acum în mașină, au chemat-o pe Iuhymivna să plece cu ei... În mașină mai era un loc liber. Ea a refuzat...

Nadia: Acu' mă gândesc ce să-ți dau să mănânci... Ar fi trebuit să plec cu alde Bajani. Poate că tu nu ai auzit, când le-am spus: „Îl am pe Tiapa. Cu cine să-l las? Câinele-i mare, murdar, botniță pentru el nu am...”. Iar Sașa Bajan îmi zice: „Lasă-l slobod, că n-o să piară – s-o găsi careva să-i dea de mâncare.”. Io îi zic: „Nu pot, Sașa... Răposatul Stepan Iakovyci l-a iubit tare mult pe acest câine, el nu l-ar fi părăsit niciodată.”. Și Sașa ce era să facă? A ridicat din umeri și a plecat...

Tiapa: Și a rămas cu mine aici, în satul ocupat... Nu știu, dacă-i adevărat că din cauza mea sau pur și simplu i-a fost frică să plece. La vârsta ei, teama de necunoscut e mai mare decât orice altă teamă... Unde să plece? Și încă pentru mult timp? Iar aici totul ți-e cunoscut... Când ocupanții au început să intre în casele oamenilor în căutare de bărbați, de arme... Iar eu se întâmpla să fiu dezlegat. Nadia Iuhymivna mă dezleagă des, ca să zburd prin curte. Au intrat și la noi... Iar eu ce era să fac? Da' ei de ce au venit? Că Iuhymivna nu i-a poftit... Așa că am început să mârâi, ca să-i alung.

Nadia: Eu pe Tiapa nu-l mai văzusem să fie atât de rău! Avea dreptate moșul, când zicea că acest câine – la nevoie – te va apăra. El a dat să-l înhațe pe unul de picior, dar acela l-a alungat... Dar și-a pregătit automatul să-l împuște. Și l-ar fi împușcat...

Tiapa: Iuhymivna m-a acoperit cu trupul ei și a început să plângă... Se ruga să le fie milă de mine, să nu mă omoare... Iar ăla pe care am vrut să-l mușc a vrut de-acum s-o împuște și pe ea, dar l-a oprit comandantul – îi părea rău să facă risipă de cartușe... Și nu ne-au ucis. Nu-ș' de ce. Că uite, pe Jack, cel de pe ulița vecină, și pe stăpânul lui i-au împușcat imediat. De cum au intrat în curte, i-au și împușcat.

Nadia: Mă tot gândesc, Tiapa, că racheta a căzut de cealaltă parte a casei, da' ce era, dacă pica dincoace?... Nu mai eram pe lumea asta. Iar bucătăria de vară poate o s-o refacem cândva. Vezi că nu degeaba mă rog io în fiecare zi.

Tiapa: E o femeie bună Nadia Iuhymivna. Îi mulțumește lui Dumnezeu că a scăpat cu viață. De parcă Dumnezeu a făcut ca doar bucătăria de vară să fie distrusă... Da' n-a putut Dumnezeu vostru să facă în așa fel ca ea să nu aibă parte de război la bătrânețe? Dar las-o să creadă în ce vrea, dacă așa se simte mai bine... Iar eu aș avea multe întrebări pentru Dumnezeul vostru.

Nadia: Și pentru tine mă rog, Tiapa. Uite că n-ai pățit nimic, trăiești.

Tiapa: Mai știți pe vreun om care să se roage pentru câinele lui? Uite că există...

Nadia: Ce se aude, Tiapa? Sunt împușcături sau ce e? Că dacă tu nu latri, io nu pricep...

Tiapa: Ham-ham.

Nadia: Nu se mai aude. S-or fi așezat să mănânce de prânz. Vezi, lor le dă hrană rece? Io chiar și ție îți dau mâncare mai bună. Da' ei nu se știe pentru cine luptă...

Tiapa: Noi ne-am înțeles așa: un „ham” înseamnă „da”, două – „nu”. Iar trei înseamnă: mi-e foame. Acuma încerc să nu cer prea des. Mi-e cam jenă.

Nadia: Tu să știi că, dacă o să se audă împușcături, o să te acopăr cu o basma. Ca să nu te sperii.

Tiapa: Iuhymivna și așa nu auzea prea bine nici înainte, iar acum e aproape surdă de tot. Poate nu-i rău... Măcar doarme liniștită.

Nadia: Gata, Tiapa, trebuie să stingem lumânările, ca nu cumva să ne pomenim iarăși cu vreo rachetă...

Tiapa: Curentul electric dispăruse chiar a treia zi. Seara aprindem lumânări, dar pentru scurt timp. Ferestrele nu trebuie să fie luminate. Că te pomenești că te lovește ceva...

Tiapa stinge lumânările.

La sfârșitul lui martie

Nadia și Tiapa joacă cărți. Se aud împușcături undeva departe.

Nadia: Bine că Stepan Iakovyci al meu n-a trăit până acum... El apucase celălalt război... Visa adesea că era de față, când l-au ucis pe tatăl lui... Ce bine că n-a apucat timpul de acum... Bietul meu Stepan Iakovyci...

Tiapa: Adineaori a bubuit atât de tare, că m-am pișat pe mine.

Nadia: A căzut undeva pe-aproape. Io îs surdă și tot am auzit.

Tiapa: Iar a căzut în livadă. E a patra rachetă... E tot un obiect strategic... Au distrus dușul de vară „fascist” – ca ce chestie, așa, degeaba...

Nadia: Băga-și-ar racheta aia în cur! Chelbos împuțit... ăsta când are de gând să crape?!

Tiapa: Bună întrebare. Uite că uneori un om cumseca-de face lucruri bune, iubește câinii și, hodoronc-tronc, îl dă gata o nenorocire. Și este câte un căcat ca ăsta, care nu pățește nimic... Nasol.

Nadia: Tiapa, hai să-ți pun basmauă, vrei?

Tiapa: Doamne Dumnezeule, mai scutește-mă cu basmauă aia.

Nadia: Când se aud împușcături, Maria îi pune lui Dunai al ei, ca să nu se sperie...

Tiapa: Îmi place că baba Maria și-a găsit distracție.

Nadia se apropie de Tiapa, ca să-l lege la cap cu basmauă.

Nadia: Ce, nu vrei?

Tiapa: Ham-ham!

Nadia: Of, ce javră ești...

Tiapa: Îți mulțumesc...

Nadia: Am întâlnit-o deunăzi pe Liuba. Ea zice că vor fi nu-ș' ce „coridoare verzi”, oamenii se vor putea evacua... I-am spus că nu ne interesează. Că unde să plecăm noi amândoi?

(Continuare la pag. 7)

Traducere realizată de Corneliu IROD

M-am născut pe 29 noiembrie...

Bătrânii și cărțile care explică visele spun că această zi este una cu ghinion. Poate. Totuși, eu nu vreau să cred asta. M-aș bucura să privesc fiecare lucru în profunzime, aș vrea să analizez totul, să privesc în jur cu atenție – pentru că fiecare manifestare are cauzele și consecințele sale, totul se supune unor legi stricte, doar că noi nu prea acordăm atenție acestui fapt. Nu prea înțelegem motivele diferitelor manifestări, care ar putea fi schimbate în bine adesea... Nu! Noi spunem că fiecare lucru are rostul său și așa trebuie să fie!...

Dar la ce bun să ating acest subiect! Părerile mele îmi sunt foarte clare, iar altcineva nu va fi curios să afle concluziile filosofice ale unui suflet tânăr de fată; în jurul meu e pustiu și plictiseală și să rumeg la nesfârșit propriile gânduri este și istovitor, și inutil.

Nu am pe nimeni pe care gândurile și sentimentele mele să-l intereseze în vreun fel, măcar un pic, măcar pentru o clipă. E acest lucru de prisos? Oare viața spirituală a femeii prezintă mai puțin interes decât corpul ei?... Chiar nu e deloc interesantă? – Ce să spun! Ce pot să-mi doresc și eu!

Cine ar putea să-și bată capul cu mine? Mi-am pierdut tatăl și mama la o vârstă atât de fragedă, încât mi-e greu să-mi amintesc de ei, iar când draga mea bunică a murit, eu aveam doisprezece ani. Unchiul Ivanovyci, un profesor de gimnaziu, și mătușa (o nemțoaică polonizată), la care locuiesc acum ... dar nu! Mai bine să nu pomenesc despre asta. Ochii mi se vor umple de lacrimi fără să vreau, o să mă doară inima, o să mă strângă în piept și nu voi mai putea să scriu...

Niciunul nu e bucuros să mă vadă. Am simțit și am aflat asta din clipa în care am început să gândesc. Părul meu lung și roșcat le dădea verișorilor și verișoarelor mele motiv de râs și de glume răutăcioase. Fața mea le pare „văruită”, iar ochii? Doamne! de parcă sunt vinovată că lor le par prea mari?

– De ce te uiți așa, de parcă vezi lumea pentru prima dată? Îmi spunea uneori mătușa pe un ton aspru și mânios. Iar eu mă trezeam ca o pasăre înspăimântată. Sângele îmi năvălea în obraz, inima îmi bătea mai tare... Mi-era frică să o privesc pe mătușa mea sau pe altcineva dintre ai casei drept în ochi, ba chiar să-mi ridic privirea cum se cuvine... Cu timpul m-am obișnuit să nu mă mai uit la niciun om, mă uitam eventual la lumea largă...

– Natalka umblă de parcă ar avea conștiința vinovată! mă batjocorea adesea verișorul mai mare Munio. – O conștiință vinovată nu îi privește niciodată în ochi pe oamenii cinstiți!

Oare nu ar trebui să mă doară asta?

Plângeam în nopțile liniștite, pentru că Dumnezeu îmi dăduse așa ochi mari... Și odată, după ce toți plecaseră de-acasă și rămăsesem singură, m-am strecurat în salon unde atârna o oglindă mare și m-am privit în ea... Doi ochi mari albastru-cenușii... ba nu, doi ochi verzi se uitau la mine speriați... și în acest moment m-am convins că ei toți spuneau adevărul. De-atunci nu m-am mai uitat în oglindă aproape niciodată; iar dacă, uneori, am mai aruncat o privire într-acolo, am făcut-o doar când era absolut necesar. Dar de ce iubea draga mea bunică acei ochi și îi săruta, ah, cât de des îi săruta!

– Roșcata mea micuță și dulce, șoptea ea și lacrimi mari și grele îi întunecau privirea. – Dumnezeu va avea grijă de tine, spunea ea cu un glas liniștitor. – El e milostiv și bun, iar tu ești orfană!...Nu, cu toate acestea tu vei fi fericită, n-o să trăiești pentru totdeauna din mila altora! Da, Natalocika, porumbița mea, da... – Iar apoi privea nemișcată înainte, gândindu-se Dumnezeu știe la ce și ștergându-și lacrimile.

– Bunico! am întrebat-o odată. De ce ai spus cândva că, atunci când mă privești, ți se strecoară gândul că aș fi venit pe lume pentru a suferi și că, atunci când m-am născut, niște cerșetori au intrat în casă, chemați parcă înadins, cerând ba lapte, ba pâine, ba ceva bani; asta, spuneai dumneata, e semn rău pentru viitor, n-o să am noroc... Bunico! „A suferi” e atunci când pe cineva îl doare tare ceva? Ca de exemplu, când te dor mâinile și picioarele pe vreme umedă și rece? Așa e, bunico? Bunicuța mea scumpă!

Dar bunica, în loc să-mi răspundă, mi-a sărutat ochii și fruntea.

– Nu băga în seamă cuvintele mele, fetițo, a răspuns ea, zâmbind cumva trist. Eu sunt bătrână, și... vezi tu, nu mai am memorie bună, nici gânduri senine, vorbesc doar așa, să nu tac, fără a mă gândi ce spun!

– Eu voi fi foarte, foarte fericită, bunicuțo! am asigurat-o eu, apăsându-i mâna când spre buzele mele, când spre mine... Iar ea începu să se roage...

Da, bunica șoptea o rugăciune, iar eu, îngenunchind și sprijinindu-mă cu coatele de genunchii ei, număram ridurile ce se iviseră deasupra ochilor ei și mă uitam fix la buza ei de jos, care tremura spasmodic în timp ce rostea rugăciunea.

* * *

Undeva, nu departe, bubui un tunet și ecoul lui gemea, rostogolindu-se surd, amenințător și prelung peste munți. Te cuprindea frica.

Apoi s-a stârnit un vârtej. Ah! Atât de sălbatic și de năvalnic! Imense rotocoale albicioase de ceață se ridică fumegând din râpele adânci și se năpustesc într-o goană nebună în direcția în care le mână vântul, trecând peste crestele acelor munți uriași, acoperiți de păduri, pentru ca, în cele din urmă, să se ridice în înaltul cerului și să-l acopere sau să dispară zburând în zare... Când le urmăresc zborul, mi se pare că trebuie să-mi deschid larg brațele, ca să mă poarte și pe mine cu ele într-un loc îndepărtat necunoscut și plin de fericire...

Pe munte, vântul leagănă pinii zvelți; iar ei se îndoaie și se apleacă atât de tare! Geamătul și foșnetul lor ajung până în odaia mea. Dar pentru mine sună ca un cânt, mereu un cântec drag. L-am iubit de copilă. De câte ori n-am stat ore întregi sub brazii bătrâni, iar șoapta lor blândă potolea sufletul meu emoționat de copil. Acum, când sunt atât de singură fără draga mea bunică și nu am pe nimeni care să mă înțeleagă, sau măcar să vrea să mă înțeleagă, pădurile și munții au devenit un fel de lume a mea, singura mea lume și refugiul meu...

Până în pădure nu e departe și fug acolo adesea, pe-ascuns. Mătușa se supără chiar și când mă uit la pădure pe fereastră; îmi spune „leneșă visătoare”.

Ce înseamnă „a visa cu ochii deschiși”?

Când stau nemișcată acolo, în vârful muntelui sau în adâncul pădurii, mi se pare că nu am pentru ce să mă întorc acasă. Acolo, pieptul mi se deschide larg, în inimă ceva limpede și puternic se trezește și prinde viață. Acolo cânt, luându-mă deseori la întrecere cu păsărelele speriate, admirându-mi vocea, care parcă vibrează, răsunând departe în pădure. Asta e atât de frumos și de vesel, e atât de eliberator!

Întorcându-mă de-acolo, nu povestesc nimic.

Niciun cuvânt nu-mi scapă de pe buze despre ce am văzut acolo, ce am trăit, ce forță am adus de-acolo în inima mea. Cum, încercându-mi puterile, scuturam brazii cei tineri, cum, apucându-mă de ramurile bătrânilor copaci, atârnam ca un fluture, cum mă legănam, cum, urcând fără odihnă pe munte, mă așezam apoi pe mușchiul moale, priveam cerul, unde norii albi, abia vizibili, zburau sub albastrul blând departe... departe...

– Iar ai adus în casă miros de pământ, de parcă ai fi zăcut într-un mormânt! striga adesea cu asprime mătușa, măsurându-mă pătrunzător cu privirea ei rece. Iar eu eram cu totul zdrobită din cauza asta. Acele cuvinte parcă mă loveau. Tăceam. Ce-aș fi putut să-i răspund? Oricum n-ar fi folosit la nimic. Ce ființă ciudată și de prisos sunt, o ființă pe care toată lumea o privește cu mânie, mai ales de când draga mea bunică și-a luat rămas-bun de la mine pentru totdeauna!

* * *

Treburile casnice le fac împreună cu „surorile”, dar niciodată nu reușesc să o fac pe mătușa să nu mai aibă o atitudine critică față de mine, niciodată nu reușesc să o mulțumesc cu ceva. Ba asta nu fac bine, ba aia n-am priceput... Mă cuprinde o teamă amestecată cu milă și tac din nou. Nu, mi-e de-ajuns, nu mai pot să mă justific!

– Oare ți-a înghețat sângele în vene și ți-au amorțit buzele, de nu zâmbești niciodată și umbli ca o regină a gheții? murmură batjocoritor mătușa către mine.

Iar dacă mă plimb și mă distrez cu cei mai mici și râsul meu se aude pe undeva prin curte, aud imediat: „Nu știi ce-i cu rasetele alea, cu acel comportament nerușinat, poate pentru că e atât de greu să trăiești în lume?”.

– Ei bine, mamă, se pot comporta nebunește doar cei care sunt lipsiți de conștiință și de sentimente, explică Lena, care e de o vârstă cu mine. Iar mătușa zâmbește și dă din cap.

– Într-adevăr, am auzit-o eu odată pe mătușa spunându-i unchiului meu (și nu voi uita asta până mor), soarta a fost foarte nedreaptă cu noi... Pe lângă grijile legate de viitorul propriilor noștri copii, mai avem probleme și cu Natalka. Minunată îndatorire, Mileciko! Cum am ajuns în situația asta? Cum ai ajuns tu în această situație? De mine nici nu mai vorbesc, nu-mi fac griji pentru ea, Mileciko, nu-mi fac griji deloc. Pentru mine această fetișcană va rămâne pentru totdeauna doar o străină, deși, în pieptul meu, bate o inimă caldă. Dar tu? Faptul că ea e copilul surorii tale nu înseamnă ca tu trebuie să-ți nedreptățești copiii, pentru că ceea ce cheltuiesc cu ea, aș putea mai bine să cheltuiesc pentru propriii mei copii. E timpul să crească odată. Măcar de-ar avea un bănuț, dar nu are nimic! Ce reprezintă cele patru sute și cele câteva lingurițe de argint și câteva zdrențe care i-au rămas de la mama ta și de la familia sa? În plus, Mileciko, nici măcar nu e simpatică. O, prevăd deja soarta fiilor mei! Știi de pe acum că se va agăța de unul dintre ei, iar dacă nu, atunci se va agăța de una dintre fete; iar ei, desigur, fiind buni, o vor tolera. Crezi că nu va fi așa?

– Nu cred că va fi așa, Pavlynka. Nu-mi fac griji de ea. Se va mărita. E frumoasă, nu-i așa, Pavlynka?

– Frumoasă? Ha-ha-ha! Uită-te mai bine, te rog, la acea frumusețe, la cozile roșcate și lungi, pe care nu le poți aranja nicicum la modă, la fața aceea ca văruiță, cu ochii aceia verzi neomenești și spune apoi dacă e frumoasă! Nu te uita că are buzele atât de roșii – e o roșeață bolnăvicioasă; de aceea nu are nicio picătură de sânge în obraji. Amintește-ți cum eram eu la vârsta ei! Ai uitat deja, Mileciko, că mie tinerii îmi spuneau „Maria Tereza”? Eu eram frumoasă, mă distingeam dintre toți, iar ea? În plus, e foarte arogantă. Tu nu vezi? Nici nu-și întoarce capul în direcția unde sunt tineri, nici nu se uită la ei. Într-un cuvânt, e o creatură insuportabilă! Mă irită și mă enervează la fiecare pas. Uită-te cu atenție, de exemplu, la câte petreceri merge și dacă vreun tânăr se așează să discute cu ea. În jurul ei poți vedea doar persoane mai în vârstă.

– E adevărat, a răspuns posomorât unchiul. Ea le place mai mult celor vârșnici. Am auzit deja de câteva ori spunând: „Aveți o verișoară foarte interesantă!”

– Vezi? Există în ea ceva care îi respinge pe tineri. Uită-te cum discută cu ei Lenocika noastră, cum roiesc băieții în jurul ei; și uită-te la ea. Ah, mă apucă uneori disperarea că e rudă cu mine. Odată i-am spus să fie mai drăguță și mai prietenoasă în prezența bărbaților, să nu se comporte ca o statuie tăcută și cu genele lăsate. „O să-l îndepărtezi de tine (îi spun) și pe cel mai prost dintre dansatori!” Iar ea, Mileciko, – Maica Domnului! – își căscă ochii mari la mine, sângele îi năvăli în obraji... de furie, desigur... Începu să-și miște buzele în felul ei disprețuitor și nu scoase niciun cuvânt! Se pricepe să privească în stradă de la fereastră ore în șir sau să citească romane și alte prostii nelegiute. Nu demult am găsit iar o carte la ea sub pernă. Ei! Ce i-au auzit urechile! Mileciko, pot să te iert pentru orice, dar pentru că i-ai permis să citească acele cărți nu te voi ierta niciodată. Probabil vei rămâne o muiere în vecii vecilor!

– Gata, draga mea, gata, de ce să te enervezi? o liniști unchiul calm, după bunul său obicei. N-am vrut să-i refuz nimic de ziua ei onomastică, la fel ca la copiii mei; iar ea nici nu a cerut mult, ci doar ca, în clipele libere și după ce își termină treburile casnice, să poată „citi”.

– Când are o clipă liberă, să brodeze sau să coasă! Pe cât e de mare și de sănătoasă, pe atât e de nepricepută să facă asta. Într-adevăr, cititul înseamnă doar să te așezi comod, să te uiți în față și să ai grijă să nu întorci două pagini în loc de una. Doamne Dumnezeule, din fata asta nu va ieși niciodată ceva decent, oricâtă muncă neîntreruptă aş depune cu ea!

– Ei, ei, termină odată... nu e mare lucru! Ea e orfană și, vezi tu, e una din acele ființe față de care oamenii buni trebuie să fie milostivi, chiar și fără iubire. Eu... înțelegi... eu o ... o iubesc, Pavlenka. Mie mi se pare că e un copil bun. La urma urmei... ea e fiica singurei mele surori. Într-adevăr, măcar de-ar fi băiat, dar așa, e fată...

– Da’ sigur, e fată, bolborosi mătușa, iar fata e o piatră în casă. Măcar de i-ar fi lăsat ceva ai săi, dar nu i-au lăsat nimic, nici măcar un capăt de ață. Nu știu, parcă fiecare bănuț ce-l câștigau îl cheltuiau pe mâncare!

– Nu cheltuiau tot pe mâncare, Pavlenka! Parohia era săracă. El... transforma fiecare bănuț în cărți, în zdrențele ce i-au rămas ei apoi. Dumnezeu știe ce avea de gând să facă cu ele. Odată parcă mi-a pomenit că trebuie să adune ceva pentru Natalka lui. Dar nu a știut, bietul de el, să adune nimic. Moartea i-a luat pe amândoi și totul s-a terminat.

Au tăcut amândoi.
– Pavlenka!
– Ce e, Mileciko?
– Ce se aude cu cafeaua? Parcă mi-e foame. Legumele nu mă satură niciodată!...

– Am auzit destul.
Am simțit că mi se pune pe față un strat de gheață și l-am strâns în palme. Mi s-a pus un nod în gât; am strâns tare din dinți, ca să opresc urletul ce voia să-mi iasă din gură...

Și, fără să vreau, am rătăcit apoi prin acea pădure.
De ce să scriu ce se petrecea în inima mea?

– Bunico, bunicuța mea iubită, de ce m-ai părăsit? o strigam în disperare iar și iar... Bunico, bunico... eu sunt o piatră! Bunicuța mea scumpă, eu sunt una dintre acelea față de care oamenii buni trebuie să fie milostivi și fără iubire!... Și hohotind sălbatic, mă dădeam cu capul de copaci, îmbrățișându-i de parcă ar fi fost bunica.

În jurul meu molizii foșneau și fremătau... încet, încet, uniform; iar eu tot plângeam. N-o să iasă niciodată ceva ca lumea din mine! Oh, bunicuța mea dragă, de ce m-ai părăsit!...

Apoi am privit sătucul. Ah, cât de tare uram valea aceea murdară, valea în care trebuia oricum să mă întorc! Sunt nepricepută, sunt o piatră, nu va fi niciodată ceva ca lumea de capul meu! ieșea cu disperare de pe buzele mele iar și iar, și lacrimi fierbinți și grele mi se rostogoleau pe obraz... Bunica mea dragă!...

Dar toate au trecut și eu „m-am liniștit”. Nu mai plâng în astfel de momente. Nu sunt furioasă și nu mă cert cu nimeni, dar mă simt inconfortabil aici. Inconfortabil și incomod, și un foc tainic, devorator îmi mistuie sufletul. Ca să-l sting, ca să nu pier, citesc în fiecare clipă liberă, citesc noaptea... Prăpastia dintre mine și ei crește. Toți mă rănesc, cu știință și cu neștiință, mă chinuie fără milă. Fiecare cuvânt pe care mi-l spune mătușa răsună dureros în sufletul meu. Iar unchiul...ah, el e bun, dar de ce își ascunde „iubirea față de mine”? Nu are voie să mă iubească?

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de Cristina SILAGHI (BUMBAR)

CIORBA

REȚETĂ DE SUPRAVIEȚUIRE

(Continuare de la pag. 5)

Tiapa: N-avem unde să mergem. Fiica lor a murit de cancer... Rămăsese un nepot. Dar vine rar. Locuiește în Canada. Când a fost ultima dată, acu vreo șapte ani, moșul mai trăia. Au plecat amândoi la oraș și au adus o mulțime de materiale, ca să refacă acoperișul și să repare grajdul... După care mi-au făcut și mie cușcă – una solidă, frumoasă, largă. Era foarte frumoasă cușca mea...

Nadia: Io tot nu pot înțelege... La ce le-o fi trebuit cușca ta? Ce să facă cu ea? S-o ducă în Rusia sau în Belarus? Ei, io înțeleg să te cari cu mașina de spălat, că e un lucru valoros. Da’ cușca? Un alt câine n-o să stea în ea, că are mirosul tău...

Tiama: Păi are mirosul meu... Era cușca mea. Trăiam liniștit, nu supăram pe nimeni, puteam lătra, când trecea cineva pe bicicletă, asta așa, de distracție... Îmi pare rău, să știți. Îmi pare rău ca unui copil. Oare ei o să pățească ceva? Vor fi oare pedepsiți?

Nadia: Ce te uiți așa la mine, de parcă aş vrea să te bat? Nu vezi că te-am luat și în casă. Un căcăcios ca tine.

Tiapa: Ei, mulțumesc.

Nadia: Poate-i mai vesel, dacă ești și tu. Măcar am cu cine schimba o vorbă.

Tiapa: La început, dormeam în bucătăria de vară. La un moment dat, am simțit cu zece minute mai devreme că vom fi bombardați... Am tras-o pe babă afară. Abia ieșisem și s-a auzit un șuierat... Și unde nu răsună un bubuit... Bucătăria a fost făcut praf. Îmi pare rău. Acum locuim într-o singură cameră... Pentru luhymivna e într-adevăr mai bine. Înainte, ea stătea de vorbă cu televizorul, iar acum televizorul nu funcționează, așa că măcar mă are pe mine...

Nadia: Cum se poate ca un căcat ca ăsta să umble peste tot și să nu pățească nimic?

Tiapa: Minunata mea Nadia luhymivna, tare aş vrea să cred într-o dreptate de sus, într-o lege a bumerangului sau cam așa ceva... Dar nici nu știu ce să-ți spun.

Nadia: Vrei basmaua?

Tiapa: Pentru numele lui Dumnezeu...

Nadia: Sper să apucăm ziua, când pulă bleagă ăsta o să crape. Ce mare bucurie o să fie pe noi! Io mă gândeam că am trăit destul, că e timpul să mă mut lângă Stepan Iakovyci... Iar acu’ nu vreau să mor, până n-o să văd că toți ăștia vor fi pedepsiți...

S-au auzit bătăi în fereastră și o voce de om beat.

Vocea (în rusă): Hei, babo, adu samohonca!...
Tiapa: Ham... Ham!

Tiapa începe să latre tot mai tare.

Nadia: Cine-i acolo? E cineva?

Nadia se uită pe fereastră.

Vocea: Mai repede, băbătie! Sau ești surdă, târfă? Te fac eu acuși să auzi!...

Soldatul începe să tragă focuri în aer.

Nadia: Ce vrea ăsta, Tiapa? Hă?
Vocea: Următorul glonț ți-l trimit drept în ureche!

Tiapa începe iarăși să latre și iese afară. Se aud țipete.

Nadia: Of, Tiapa! Tiapa!

Nadia își acoperă ochii cu mâinile.
Se întoarce Tiapa plin de sânge. Nadia îl privește.
Tiapa tace. Ia basmaua și și-o pune singur pe cap.
Nadia stinge lumânările.

La început de aprilie

Nadia luhymivna s-a apucat să fiarbă ciorbă, pune ingredientele în oală. Tiapa taie morcov.

Tiapa: Bine că Stepan Iakovyci al nostru n-a trăit până acum... El apucase celălalt război... El visa adesea că arde satul, iar el, oricât se străduia, nu reușea să-l stingă... Bine că n-a apucat ziua de azi... Bietul nostru Stepan Iakovyci...

Nadia: Tiapa, nu scheuna... Vezi că pe nemernicul pe care l-ai sfâșiat nu l-a căutat nimeni?... Baba l-a îngropat bine.

Tiapa: De fapt, eu sunt dintre acei câini care-i iubesc pe oameni. Sunt dintre câinii care-i cred pe oameni... Dacă eu

îi lătram cândva pe oamenii beți, o făceam numai pentru că îmi era tare milă de ei – de proști întotdeauna ți-e milă... În cazul că intra vreun hoț, eu îl mușcam de picioare, lătram... Dar că într-o zi, careva o să mă aducă în stare să-l mușc de beregată... Nici prin gând nu-mi trecea așa ceva. Dar pe ea cine ar fi apărat-o?

Nadia: Iote că fierbem ciorbă în oală mare – pentru băieții noștri. Am visat azi-noapte că Stepan Iakovyci al nostru se urcase pe acoperiș și a arborat un imens steag galben-albastru... Putea fi văzut din tot satul. Oamenii ieșiseră din case, plângeau, se îmbrățișau... Ai noștri sunt aproape... De aceea scârbele astea tot trag astăzi focuri, de nu se mai opresc... Ăsta-i sfârșitul lor.

Tiapa: De treizeci și cinci de zile suntem sub ocupație... Sau treizeci și șase... Ai impresia că e o singură zi nesfârșită... Nadia luhymivna înnebunește. Nici nu-i de mirare. Tot ce mai avea, toate rezervele le-a pus în ciorba asta... Toate...

Nadia: Va fi o ciorbă de Cernihiv – după rețeta lui Stepan Iakovyci. Se pune măr acru, dovlecei și, desigur, niște fasolică. Iese o ciorbă hrănitoare, deasă.

Tiapa: La fermă s-au terminat toți curcanii... Dar vecinii i-au dat puțină carne bună. Dar ce s-o întâmpla în satele, unde nu-s asemenea ferme?... Ți-e și frică să-ți imaginezi.

Nadia: Sunt tot felul de rețete... La Herson o fac de pește. Iar la Odesa o fac de obleți. Așa-așa e. Da’ noi o să facem ciorbă de curcă. De ce nu?

Tiapa: De ce nu... Cum să tai dovleceii?

Nadia: Cubulețe, uite-așa... După aceea, merele, fasolica, sfecla coaptă...

Tiapa: Sincer să fiu, eu aş mai păstra din alimente.

Nadia: Io am obosit să mănânc doar cartofi și cartofi... Gata... Lăsați-mă să trăiesc omenește, cât oi mai trăi...

Se aude uruit puternic.

Tiapa: Iar începe...

Tiapa își pune singur basmaua.
Nadia se uită pe fereastră.

Nadia: Tiapa, se apropie niște tancuri... Uită-te și tu, Tiapa... Ale cui sunt tancurile? Uită-te, că eu nu prea văd. Nu cumva sunt tancurile noastre?! Ale noastre?!

Tiapa: Ham...

Nadia: Ale noastre, drăguțele de ele?!

Tiapa: Ale noastre...

Bucovina, vatră de credință și îngăduință

Miercuri, 17 decembrie 2025, cu prilejul *Zilei minorităților naționale*, în sala „Mitropolitul Vladimir de Repta” a Centrului Cultural Educațional și Social „Dosoftei Mitropolitul” din cadrul Campusului Liceului Teologic din Suceava, a avut loc, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, un eveniment cultural de înaltă ținută, care a reunit literatura, contemplarea academică și spiritul sărbătorilor de iarnă într-un demers dedicat valorificării și afirmării minorităților etnice din Bucovina, organizat fiind de Biroul Relații cu Minoritățile și Sectorul Cultural. Prima parte a manifestării a fost moderată de Pr. Ștefănel Ciurciun, director al Editurii Crimca, și s-a referit la lansarea lucrării „Lacrimi de mir și vis de pace în Țara de fagi”, semnată de pr. Mihai Cobziuc Morice, consilier eparhial la Biroul Relații cu Minoritățile al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților și membru al Comitetului județean din cadrul Filialei Suceava a Uniunii Ucrainenilor din România. Cele două volume ale lucrării – volumul I, „Moldova și Bucovina în Europa. Rădăcini istorice, sociologice, creștine și antropologice”, și volumul al II-lea, „Bucovina, vatră de credință și îngăduință religioasă. Pagini din istoria și evoluția comunităților etnice” – constituie un amplu și riguros demers de cercetare, dedicat înțelegerii profunde a diversității etnice, confesionale și culturale care a definit Bucovina de-a lungul secolelor.

Referentul științific al lucrării, doamna dr. Alis Niculică, șef birou la Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera” din Suceava, a evidențiat faptul că primul volum explorează rădăcinile istorice și culturale ale comunităților etnice din Bucovina, analizând evoluția regională, rolul creștinismului, precum și consecințele migrațiilor și ale intoleranței confesionale, în timp ce al doilea volum se concentrează asupra comunicării etnice și a relațiilor sociale interreligioase, oferind o prezentare detaliată a fiecărei comunități minoritare din Bucovina – unguri, ucraineni, romi, germani, evrei, armeni, polonezi și lipoveni. Prin amplexarea documentării și echilibrul analitic, lucrarea se impune ca un reper științific și moral, pledând pentru redescoperirea spiritului de toleranță, respect și bună conviețuire care a caracterizat această regiune, după modelul înaintașilor.

Evenimentul a reunit reprezentanți ai Bisericii, ai comunităților etnice din Bucovina, ai organizațiilor minorităților naționale, inspectorii școlari și reprezentanți ai autorităților județene, confirmând interesul instituțional și comunitar pentru promovarea dialogului intercultural. Seara a fost deschisă de un moment artistic deosebit, oferit de Ansamblul de cameră al Filarmonicii de Stat din Cernăuți, Ucraina – „Camerata Czernowitz”, care a conferit manifestării o dimensiune simbolică și emoțională aparte. Pr. Constantin Ciprian Blaga, consilier la Sectorul Cultural al eparhiei, a transmis mesajul Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, mesaj care a inclus un sugestiv *Decalog al minorităților*, subliniind responsabilitatea comună a majorității și minorităților în păstrarea păcii sociale și a demnității umane.

Un moment de profundă rezonanță intelectuală și afectivă l-a constituit rostirea *Laudatio*-ului de către maestrul Mihai Pânzaru PIM, care a conturat, cu finețe și rigoare, portretul spiritual și intelectual al autorului. În intervenția sa, acesta a evidențiat vocația culturală și misiunea pastorală a pr. Mihai Cobziuc Morice, subliniind consecvența demersului său de cercetare, deschiderea către dialogul intercultural și capacitatea de a articula, într-o sinteză coerentă, dimensiunile istorice, sociologice, creștine și antropologice ale spațiului bucovinean, transformând lucrarea într-o autentică pledoarie pentru pace și bună conviețuire. Prin mesajul său profund, prin rigoarea științifică și prin deschiderea către dialog, lucrarea „Lacrimi de mir și vis de pace în Țara de fagi” se afirmă nu doar ca o contribuție academică de valoare, ci și ca un îndemn actual la toleranță, respect reciproc și bună conviețuire între oameni, reafirmând vocația Bucovinei de spațiu al întâlnirii, al credinței și al păcii.

În cadrul manifestării, reprezentantul chiriarhului a înmănat **Ordinul Eparhial „Crucea Bucovinei”**, cea mai înaltă distincție a Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, deputatului Nicolae-

Miroslav Petrețchi, președintele Uniunii Ucrainenilor din România, maestrului Mihai Pânzaru PIM și doamnei prof. dr. Alis Niculică, referentul științific al cărții.

Uniunea Ucrainenilor din România (UUR) a fost reprezentată de deputatul Nicolae-Miroslav Petrețchi, președintele UUR, de Ilie Sauciuc, președintele Filialei UUR Suceava, și de Fabian Popovici, consilier UUR. În intervenția sa, deputatul Nicolae-Miroslav Petrețchi a apreciat că lucrarea lansată constituie, prin conținutul său, un reper istoric important atât pentru comunitatea ucraineană, cât și pentru celelalte comunități etnice din regiune, subliniind rolul esențial al minorităților naționale în dezvoltarea și stabilitatea statului român și contribuția acestora la parcursul european al României. Totodată, a evidențiat faptul că România reprezintă un model de bune practici în domeniul protecției și promovării drepturilor minorităților naționale, model consolidat de peste 35 de ani și apreciat la nivel internațional, inclusiv în cadrul analizelor realizate de Congresul Mondial al Ucrainenilor.

Un plus de autenticitate și încărcătură simbolică a fost adus de prezența localnicilor din Dărmănești, îmbrăcați în straie tradiționale de sărbătoare, care, alături de părințele paroh, au participat la acest eveniment deosebit, mărturisind prin prezența lor continuitatea tradițiilor, atașamentul față de valorile credinței și respectul pentru dialogul cultural și interetnic care definește identitatea Bucovinei.

În a doua parte a manifestării, moderată de Mihaela Zâna Bârsan, atmosfera a căpătat o dimensiune profund emoțională și simbolică prin concertul de colinde intitulat sugestiv „Ecol colindului de la o graniță la alta”, un adevărat arc melodic peste identități, și tradiții, care a transformat diversitatea etnică într-o expresie vie a armoniei. Cele zece grupuri artistice participante au adus pe scenă nu doar colinde, ci fragmente de memorie colectivă, sensibilitate și credință, fiecare interpretare fiind o mărturie a felului în care tradițiile minorităților din Bucovina se întâlnesc firesc într-un spațiu al respectului și al bucuriei împărtășite. De la inocența și prospețimea interpretărilor coordonate de către prof. Maria Calancea, la sonoritățile arhaice și calde ale Grupului „Glasul făgetului dragomirnean”, coordonat de prof. Narcisa Sinescu, până la expresivitatea autentică a reprezentanților comunității rrom, publicul a fost purtat printr-un itinerar spiritual al iernii bucovinene.

Grupul folcloric „Muguri de cetină”, coordonat de prof. Lore-dana Mândrișteanu, a adus în prim-plan sensibilitatea colindului ucrainean, completată armonios de „Vocile primăverii” ale Școlii Gimnaziale „Miron Costin” Suceava, sub îndrumarea prof. Adriana Caleniuc. Emoția a fost amplificată de prezența „Tinerilor din Solonețul Nou” – Dom Polski, coordonați de prof. Carmen Zielonka, care au oferit publicului un colind polonez de o remarcabilă puritate și sobrietate, urmat de interpretările Grupului Uniunii Germanilor Bucovineni din Rădăuți, coordonat de prof. Eduard Mohr, ce au adus o notă de rigoare și eleganță specifică tradiției germane. Grupul vocal „Bucovinschi Rozi” din Rădăuți, coordonat de Alexandrina Coca, a reușit să transmită profunzimea colindului lipovenesc, în timp ce Grupul Vocal „Perla” al Centrului Bucovinean de Arte din Cernăuți, coordonat de prof. Iurie Levic, a oferit o interpretare rafinată, de mare forță artistică.

Întregul concert a fost încununat de interpretarea solistei de muzică populară Ancuța Corlățan, care a transformat darul colindului într-o confesiune artistică plină de căldură și lumină. Prin diversitatea vocilor, a costumelor și a expresiilor culturale, momentul artistic nu a fragmentat, ci dimpotrivă, a unit, demonstrând că pluralitatea identitară a Bucovinei nu este o sumă de diferențe, ci o sinteză armonioasă. Colindele, rostite în limbi diferite, au transmis același mesaj universal al Nașterii Domnului, al păcii și al speranței, creând o atmosferă de comuniune autentică, în care granițele etnice și confesionale s-au estompat, lăsând loc unei emoții colective profunde, împărtășite deopotrivă de artiști și de public.

Delia MARTINEAC